

HIV i nabolaget

Redaksjonelt

På verdens AIDS-dag

1. desember 2002

*har den eksplosive HIV-epidemien
i Russland nådd Norges grense.*

I 1999 hadde Murmansk fylke bare 101 HIV-smittede. Tre år senere har fylkets AIDS-senter fått meldt 918 smittede, altså nær én av 1 000 innbyggere (Fjodor Bajluk, personlig meddelelse). Over 80 % av dem er smittet ved injiserende stoffmisbruk, 25 % var under 20 år da de ble diagnostisert og 65 % var i 20-årene (1).

Den eksplosive spredningen av HIV i Murmansk er bare en gjenspeiling av situasjonen ellers i Russland. Landet har nå 210 000 meldte HIV-positive, eller en av 700 innbyggere. I 2001 ble det meldt 90 000 nye tilfeller, i år blir tallet nær 50 000. Nedgangen kan skyldes at man nå har lyktes med å avdekke mesteparten av reservoaret av smittede, at det er færre nye stoffmisbrukere som kan smittes eller at forebyggingen virker.

Ifølge Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS) har de siste ti årene to personer fra Norge pådratt seg HIV-infeksjon i Russland, sju russere har fått diagnostisert sin HIV-infeksjon i Norge, men ingen er smittet i Norge av russere. Foreløpig har derfor HIV-epidemien i vårt store naboland hatt liten innvirkning på situasjonen hos oss.

Det fremtidige omfanget av epidemien i Russland vil hovedsakelig avhenge av hvor stor den heteroseksuelle spredningen blir. Minst et par hundre tusen HIV-smittede russiske menn og kvinner er nå i alderen for å prøve ut sin seksualitet og finne en partner. Spredningen vil blant annet avhenge av hvor ofte de bytter partner og av smittsomheten ved heteroseksuelt samleie (2). Det er sannsynlig at partnerbytteraten er mye lavere i Russland enn i land med store heteroseksuelle epidemier, slik som Thailand og Zimbabwe. Det er også gunstig at mange smittede vet om sin infeksjon og kan ta forholdsregler mot videre smitte. Forekomsten av andre seksuelt overførbare sykdommer som kan øke smittsomheten av HIV (3) er imidlertid bekymringsfullt høy.

Mange mener at de russiske helsemyndighetene sent innså alvoret ved HIV-epidemien. Nå er det imidlertid kommet en forordning om HIV-forebygging fra helsedepartementet (4). Der stilles det svært strenge krav til helsetjenesten om handling.

Har Russland noe å lære av Norge? Viktige deler av den norske strategien mot HIV-epidemien var informasjon til stoffmisbrukere om HIV og sprøytehygiene, tilgjengelighet av sprøyter og HIV-testing og rehabilitering av smittede. Den raske spredningen i midten av 1980-årene gikk fort ned, og i dag smittes nesten ingen ved stoffmisbruk i Norge (5). Men for 20 år siden var de narko-

mane i Norge en kjent og avgrenset gruppe med rimelig god kontakt med hjelpeapparatet og med lav rekruttering. I Russland i dag er det «vanlig» ungdom som injiserer heroin med urene sprøyter – de prøver heroin som norske tenåringer prøver øl og brennevin. Derfor kan ikke tiltakene i Norge uten videre overføres til Russland.

Murmansk fylke har kommet langt i innføringen av et omfattende smittevern mot HIV (1). Folk fra AIDS-senteret har i flere år oppsøkt ungdom for å dele ut brosjyrer og kondomer og for å tilby samtale og HIV-testing. I år er arbeidet utvidet med økonomisk støtte fra Norge. Etter et besøk på senteret opplevde jeg imidlertid at drosjesjåføren nektet å hente meg før han fikk forsikring om at jeg ikke var pasient ved senteret. Henselsen illustrerer russisk helsepersonells utfordring med å bekjempe narkotika og HIV uten å bekjempe de narkomane og de HIV-smittede.

Preben Aavitsland

preben.aavitsland@fhi.no
Nasjonalt folkehelseinstitutt
Postboks 4404 Nydalen
0403 Oslo

*Preben Aavitsland (f. 1963) leder
Avdeling for infeksjonsovervåking ved
Folkehelseinstituttet og er fagredaktør i
Tidsskriftet. Han har samarbeidet med
russiske kolleger om smittevern i flere år.*

Takk til Vibeke Rosvold Gundersen, Folkehelseinstituttet, for hjelp med oversettelse av russiske tekster.

Litteratur

1. Bajluk FN, Zaplatkin SA, Zubov VA, Lejbinskij BE, Utkin AV. Teoreticheskie i prakticheskie problemy ogranichenija tempov rasprostranenija VICH-infektsii sredi vnutrivennykh potrebiteljev narkotikov. [Teoretiske og praktiske problemer ved begrensning av spredningstempoet for HIV-infeksjon blant injiserende narkotikabrukere.] *Zdravookhranenie zapoljarja* [Polar folkehelse] 2002; 10: 8–14.
2. Anderson RM, May RM. *Infectious diseases in humans: dynamics and control*. Oxford: Oxford University Press, 1992.
3. Røttingen J-A, Cameron DW, Garnett GP. A systematic review of the epidemiologic interactions between classic sexually transmitted diseases and HIV. *Sex Transm Dis* 2001; 28: 579–97.
4. Onisjenko GG. Forordning: Intensiverte HIV-kontrolltiltak i Den russiske føderasjonen. Moskva: Den russiske føderasjons helsedepartement, 2002.
5. Nilsen Ø, Aavitsland P. HIV-situasjonen i Norge per 31. desember 2001. MSIS-rapport 2002; 30: 6.